

CIUTADANS

MERCÈ GILI

Una de les rutes marcades en el projecte *Perseguits i salvats*, a prop de TavascanPAU ECHAUZ
Sort

Claude Henle tenia set mesos a la primavera del 1942, quan amb els seus pares, Hans i Laura, i la seva àvia, Meta, estava reclòs al camp d'Aulus-les-Bains, a la província francesa de l'Arieja, amb molts refugiats jueus que fugien del terror nazi. La família Henle anava veient atemorida les batudes que anaven buidant el camp de presoners fins que, el desembre del mateix any, van decidir escapar-se a través dels Pirineus, arribar a Espanya i poder salpar cap als Estats Units, Amèrica del Sud o Palestina. En aquell moment van disposar de la inestimable ajuda de Jean Pierre Agouau, veí d'Aulus, i de la seva filla Jeanne. Tots dos coneixien els camins i les senderes perquè guardaven ramats d'ovelles a les muntanyes.

El trajecte, amb sis fugitius més, a ple hivern i amb una persona d'edat avançada i un nadó, va ser molt dur, però en Hans, la Laura i en Claude van aconseguir arribar a Tavascan, on van ser

El projecte 'Perseguits i salvats' estableix 17 vies de fuga a través de les muntanyes

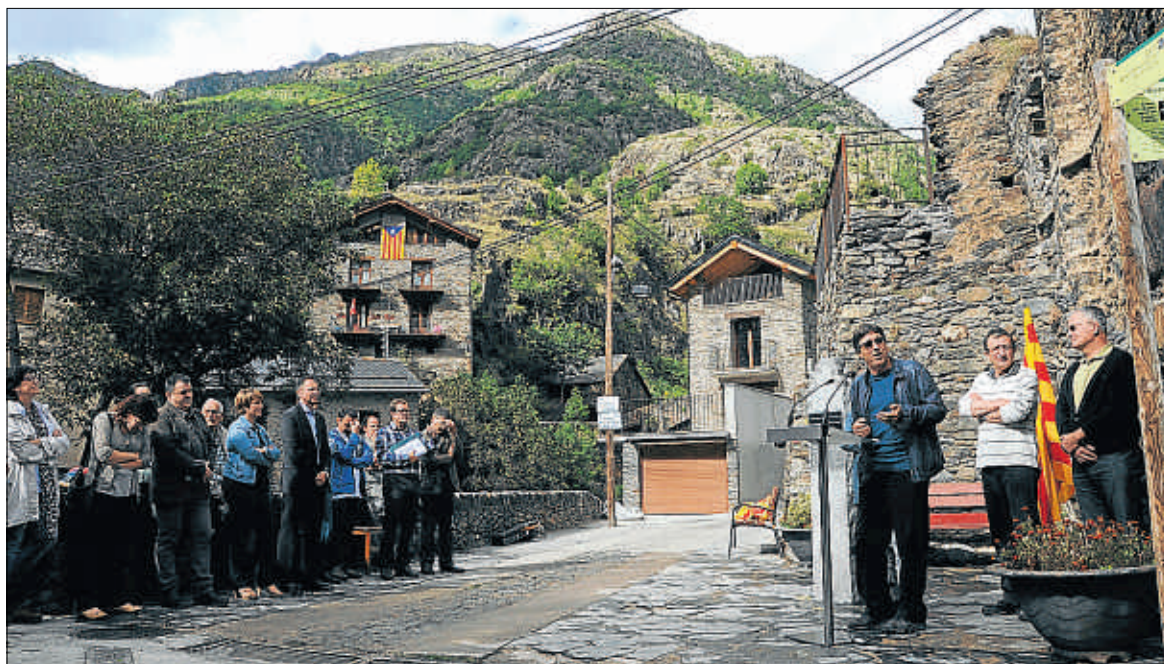
detinguts per la Guàrdia Civil.

Els agents van haver de rescatar l'àvia, accidentada i immobilitzada en un barranc a causa d'una caiguda. Traslladats a Lleida, en Hans va anar a parar al camp de concentració de Miranda de Ebro i la seva família va aconseguir anar a Madrid, on van gestionar la llibertat i des de Lisboa van navegar fins al Canadà, on es van establir.

El 2004, amb 62 anys, Claude Henle va tornar a Aulus-les-Bains i a Tavascan per visitar uns paratges que havien estat de-

La Diputació de Lleida recupera rutes d'evasió dels jueus que fugien de Hitler pel Pirineu

Ahir fugitius, avui turistes

MERCÈ GILI

L'ambaixador d'Israel, Alon Bar, en la inauguració del monòlit commemoratiu a Tavascan

Camins per no oblidar

■ L'ambaixador d'Israel a Espanya, Alon Bar, i el president de la Diputació de Lleida, Joan Reñé, van inaugurar ahir un monòlit a Tavascan, en memòria dels jueus acollits en aquesta localitat després de travessar la serralada fugint de l'horror nazi. Aquest és un dels primers senyals de les rutes que s'ha-

bilitaran amb el projecte *Perseguits i salvats*, que pretén recuperar la memòria històrica i oferir espais d'interès per al turisme hebreu, un col·lectiu que representa el 5% dels visitants estrangers de Lleida, però que és el que més ha crescut darrerament.

Alon Bar va agrair l'ajuda

prestada ara fa setanta anys als seus compatriotes per la bona gent de Tavascan i va prometre fer costat a aquest projecte i difondre'l entre els descendents d'aquells fugitius. De la seva banda, Joan Reñé va demanar que les rutes serveixin per "no oblidar uns fets que no s'haurien de repetir".

terminants per a la supervivència de tota la seva família i va poder abraçar la Jeanne, la jove que va haver de portar-lo als braços perquè la seva mare estava esgotada. Jeanne Agouau va ser condecorada amb la Medalla dels Justos entre les Nacions.

Elena Serrado era una adolescent que ajudava la seva família a fer les feines de la fonda Marxant, l'única del poble, i que, com altres cases, va acollir molts

Es calcula que més de 80.000 persones van passar de França a Espanya durant la Guerra Mundial

refugiats, però no recorda els Henle. "Només arribar eren detinguts per la Guàrdia Civil. Arribaven esgotats, alguns malalts, amb molta gana, feien cara de por i d'angoixa. El meu pare els distribuïa entorn del foc de la casa i si en necessitaven, una manta. Els oferíem menjar i un lloc per descansar". Lluís Colomé, ex-alcalde, també era un nano. "El meu record dels fugitius està associat al dia que el meu pare va tornar de la presó després de la guerra. En vam acollir uns quants a casa i vam celebrar el retrobament. Va tornar el pare i el pas de fugitius es va acabar, com la guerra a Europa".

Històries així conformen un dels episodis històrics més interessants del Pirineu. Es calcula que 80.000 persones van passar de França a Espanya pels paratges més recòndits de la serralada esquivant la policia del règim de Vichy i la policia de fronteres alemanya, i una quarta part d'aquestes eren jueus procedents de tot Europa. A França hi ha el Chemin de la Liberté, que cada any organitza una travessia pels recorreguts. S'han establert 17 rutes que partien de Luchon, Saint-Girons i Aulus a França, i de Sant Julià de Lòria, les Escaldes o la Rabassa des d'Andorra, que connectaven amb la Vall d'Aran, el Pallars Sobirà, l'Alt Urgell i la Cerdanya, camins de llibertat que les diverses xarxes d'evasió van anar traçant amb la complicitat de pastors, contrabandistes i algun funcionari, homes i dones que van arriscar la vida a banda i banda de la frontera. L'historiador Josep Maria Solé i Sabaté, director del projecte, opina que es diu *Perseguits i salvats* per no agafar el francès "camí de llibertat". "En aquell temps i en aquelles circumstàncies, arribar a Espanya no era assolir la llibertat, precisament", afirma. Solé i Sabaté pretén "posar en relleu històric, cultural i turístic unes rutes i espais que testimoniaran el que va passar en aquestes muntanyes".

Pel president de la Diputació, Joan Reñé, "el projecte ajudarà a reforçar lligams amb Israel". *Perseguits i salvats* establirà rutes rutes identificades i senyalitzades amb informació sobre el terreny per a excursionistes. També se senyalitzaran casernes de la Guàrdia Civil, presons o hotels que van allotjar fugitius, com el Pessets de Sort, l'Andria de la Seu d'Urgell, el Franco Español de Les, l'Internacional de Vielha o el Marxant de Tavascan.●